

**НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ І
ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ**
Кафедра готельно-ресторанної справи та туризму

ЗАТВЕРДЖЕНО
Навчально-науковий інститут
неперервної освіти і туризму
«27» травня 2025 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
ОРГАНІЗАЦІЯ ЕКСКУРСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Галузь знань 24 «Сфера обслуговування»

Спеціальність 242 «Туризм і рекреація»

Освітня програма «Туризм»

ННІ неперервної освіти і туризму

Розробник: доцент кафедри готельно-ресторанної справи та туризму,
к.ф.н., доцент Антон ФОМЕНКО

Київ – 2025 р.

Опис навчальної дисципліни. Навчальна дисципліна «Організація екскурсійної справи» спрямована на формування у здобувачів фахової освіти теоретичних знань і практичних навичок, необхідних для планування, організації та проведення екскурсій. Вивчаються основи екскурсознавства, класифікація екскурсій, методика підготовки екскурсійних маршрутів, робота з аудиторією та техніка ведення екскурсій. Особлива увага приділяється сучасним тенденціям у сфері екскурсійного обслуговування, дотриманню стандартів якості, а також правовим і етичним аспектам діяльності екскурсовода. Дисципліна є важливим складником професійної підготовки фахівців у галузі туризму.

Галузь знань, спеціальність, освітня програма, освітній ступінь		
Освітній ступінь	Бакалавр	
Спеціальність	242 «Туризм і рекреація»	
Освітня програма	«Туризм»	
Характеристика навчальної дисципліни		
Вид	Обов'язкова	
Загальна кількість годин	150	
Кількість кредитів ECTS	5	
Кількість змістових модулів	2	
Курсовий проект (робота) (за наявності)	-	
Форма контролю	Екзамен	
Показники навчальної дисципліни для денної та заочної форм здобуття вищої освіти		
	Форма здобуття вищої освіти	
	денна	заочна
Курс (рік підготовки)	3	3
Семестр	6	8
Лекційні заняття	30 год.	10 год.
Практичні, семінарські заняття	30 год.	10 год.
Лабораторні заняття	-	-
Самостійна робота	90 год.	130 год.
Кількість тижневих аудиторних годин для денної форми здобуття вищої освіти	4 год.	4 год.

1. Мета, компетентності та програмні результати навчальної дисципліни

Метою дисципліни «Організація екскурсійної діяльності» є формування у здобувачів освіти системного уявлення про екскурсійну справу як важливий елемент туристичної індустрії. Дисципліна спрямована на набуття теоретичних знань та практичних умінь, необхідних для ефективної організації, планування та проведення екскурсій. Студенти ознайомлюються з принципами побудови екскурсійного маршруту, особливостями взаємодії з аудиторією, методикою підготовки екскурсоводів, правовими та етичними нормами у сфері обслуговування. Особлива увага приділяється сучасним тенденціям і технологіям в екскурсійній діяльності. У

результаті вивчення дисципліни майбутні фахівці зможуть самостійно створювати та реалізовувати екскурсійні продукти відповідно до потреб туристичного ринку.

Набуття компетентностей:

інтегральна компетентність: здатність комплексно розв'язувати складні професійні задачі та практичні проблеми у сфері туризму і рекреації як в процесі навчання, так і в процесі роботи, що передбачає застосування теорій і методів системи екологічних та туризмознавчих наук, з урахуванням принципів збалансованого природокористування, в тому числі на природоохоронних територіях та у сільській місцевості.

Загальні компетентності (ЗК):

ЗК2. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності та примножувати досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.

ЗК3. Здатність діяти соціально відповідально і свідомо.

ЗК5. Прагнення до збереження навколишнього середовища.

ЗК10. Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.

ЗК11. Здатність спілкуватися іноземною мовою.

Спеціальні компетентності спеціальності (СК):

СК17. Здатність аналізувати рекреаційно-туристичний потенціал території.

СК18. Здатність аналізувати діяльність суб'єктів індустрії туризму на всіх рівнях управління.

СК19. Розуміння сучасних тенденцій і регіональних пріоритетів розвитку туризму в цілому та окремих його форм і видів.

СК20. Розуміння процесів організації туристичних подорожей і комплексного туристичного обслуговування (готельного, ресторанного, транспортного, екскурсійного, рекреаційного).

СК23. Здатність забезпечувати безпеку туристів у звичайних та складних форс-мажорних обставинах.

СК26. Здатність визначати індивідуальні туристичні потреби, використовувати сучасні технології обслуговування туристів та вести претензійну роботу.

СК28. Здатність працювати в міжнародному середовищі на основі позитивного ставлення до несхожості до інших культур, поваги до різноманітності та мультикультурності, розуміння місцевих і професійних традицій інших культур, розпізнавання міжкультурних проблем у професійній практиці.

Програмні результати навчання (ПРН):

ПРН 02. Знати, розуміти, вміти, використовувати на практиці базові поняття з теорії туризму, організації туристичного процесу та туристичної діяльності суб'єктів ринку туристичних послуг, а також світоглядних та суміжних наук.

ПРН 03. Знати і розуміти основні форми і види туризму, їх поділ.

ПРН 09. Організовувати процес обслуговування споживачів туристичних послуг на основі використання сучасних інформаційних, комунікаційних і сервісних технологій та дотримання стандартів якості і норм безпеки.

ПРН10. Розуміти принципи, процеси і технології організації роботи суб'єкта туристичного бізнесу та окремих його підсистем (адміністративно-управлінська, соціально-психологічна, економічна, техніко-технологічна).

2. Програма та структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин												
	денна форма							заочна форма					
	тиж ні	усьо го	у тому числі					усьог о	у тому числі				
			л	п	ла б	інд	с.р.			л	п	ла б	інд
Модуль 1. <i>Підготовка екскурсій: теоретичні засади</i>													
Тема 1. Поняття екскурсії. Історія екскурсійної справи.	1	10	2	2			6	9	0,5	0,5			8
Тема 2. Розвиток екскурсійної справи на українських теренах	2	10	2	2			6	9	0,5	0,5			8
Тема 3. Класифікація екскурсій. Який тип екскурсії обрати?	3	10	2	2			6	9	0,5	0,5			8
Тема 4. Оглядова екскурсія: пішохідна та транспортна.	4	10	2	2			6	9	0,5	0,5			8
Тема 5. Основні засади проведення пішохідної екскурсії.	5	10	2	2			6	9	0,5	0,5			8
Тема 6. Специфіка проведення транспортної екскурсії.	6	10	2	2			6	9	0,5	0,5			8
Тема 7. Тематична екскурсія: пошук теми та матеріалу.	7	9	2	2			5	8	1	1			6
Тема 8. Специфіка проведення різних типів тематичних екскурсій.	8	8	2	2			4	8	1	1			6
Разом за модулем 1	77		16	16			45	70	5	5			60
Модуль 2. <i>Технологія проведення екскурсій: практичні засади</i>													
Тема 9. Технологія підготовки екскурсії: розробка маршруту.	9	11	2	2			7	12	1	1			10
Тема10. Розробка змісту екскурсії. Як написати конспект?	10	11	2	2			7	12	1	1			10
Тема 11. Розробка змісту екскурсії. Як працювати із джерелами?	11	11	2	2			7	11	0,5	0,5			10
Тема 12. Методичні матеріали. Як формувати	12	11	2	2			7	11	0,5	0,5			10

«Портфель екскурсовода»?												
Тема 13. Методики проведення екскурсії. Як обрати об'єкти показу?	13	10	2	2			6	11	0,5	0,5		10
Тема 14. Розповідь під час екскурсії. Методичні прийоми викладення матеріалу.	14	10	2	2			5	11	0,5	0,5		10
Тема 15. Розповідь під час екскурсії. Методичні прийоми показу об'єктів.	15	9	2	2	-		5	12	1	1		10
Разом за модулем 2	73		14	14			45	80	5	5		70
Усього годин	150		30	30			90	150	10	10		130

3. Теми лекцій

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Тема 1. Поняття екскурсії. Історія екскурсійної справи.	2
2	Тема 2. Розвиток екскурсійної справи на українських теренах	2
3	Тема 3. Класифікація екскурсій. Який тип екскурсії обрати?	2
4	Тема 4. Оглядова екскурсія: пішохідна та транспортна.	2
5	Тема 5. Основні засади проведення пішохідної екскурсії.	2
6	Тема 6. Специфіка проведення транспортної екскурсії.	2
7	Тема 7. Тематична екскурсія: пошук теми та матеріалу.	2
8	Тема 8. Специфіка проведення різних типів тематичних екскурсій.	2
9	Тема 9. Технологія підготовки екскурсії: розробка маршруту.	2
10	Тема 10. Розробка змісту екскурсії. Як написати конспект?	2
11	Тема 11. Розробка змісту екскурсії. Як працювати із джерелами?	2
12	Тема 12. Методичні матеріали. Як формувати «Портфель екскурсовода»?	2
13	Тема 13. Методики проведення екскурсії. Як обрати об'єкти показу?	2
14	Тема 14. Розповідь під час екскурсії. Методичні прийоми викладення матеріалу.	2
15	Тема 15. Розповідь під час екскурсії. Методичні прийоми показу об'єктів.	2
Разом		30

4. Теми лабораторних (практичних, семінарських) занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Тема 1. Аналіз історичних етапів розвитку екскурсій: порівняння українського та європейського досвіду.	2
2	Тема 2. Порівняльний аналіз специфіки проведення екскурсій і різні періоди історії України.	2
3	Тема 3. Практичне завдання: класифікувати відомі екскурсії за різними критеріями.	2
4	Тема 4. Вибір маршруту: моделювання оглядової пішохідної та	2

	транспортної екскурсії.	
5	Тема 5. Організація пішохідної екскурсії рідним містом.	2
6	Тема 6. Логістика та безпека під час проведення транспортної екскурсії: кейс-аналіз.	2
7	Тема 7. Майстерня ідей: розробка тематики авторської екскурсії.	2
8	Тема 8. Порівняльний аналіз тематичних екскурсій: історичні, культурні, природничі.	2
9	Тема 9. Робота з картою: створення маршруту екскурсії з урахуванням логіки показу.	2
10	Тема 10. Практикум: написання конспекту екскурсії Києвом.	2
11	Тема 11. Аналіз джерел: як знайти та критично оцінити інформацію для екскурсії.	2
12	Тема 12. Створення власного «портфеля екскурсовода»: методичні напрацювання та матеріали.	2
13	Тема 13. Складання переліку об'єктів показу на прикладі екскурсії європейським містом.	2
14	Тема 14. Практика екскурсовода: як ефективно розповідати під час руху.	2
15	Тема 15. Організація пішохідної екскурсії для туристичної групи територією НУБіП України.	2
Разом		30

5. Теми самостійної роботи

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Тема 1. Поняття екскурсії. Історія екскурсійної справи.	6
2	Тема 2. Розвиток екскурсійної справи на українських теренах	6
3	Тема 3. Класифікація екскурсій. Який тип екскурсії обрати?	6
4	Тема 4. Оглядова екскурсія: пішохідна та транспортна.	6
5	Тема 5. Основні засади проведення пішохідної екскурсії.	6
6	Тема 6. Специфіка проведення транспортної екскурсії.	6
7	Тема 7. Тематична екскурсія: пошук теми та матеріалу.	6
8	Тема 8. Специфіка проведення різних типів тематичних екскурсій.	6
9	Тема 9. Технологія підготовки екскурсії: розробка маршруту.	6
10	Тема 10. Розробка змісту екскурсії. Як написати конспект?	6
11	Тема 11. Розробка змісту екскурсії. Як працювати із джерелами?	6
12	Тема 12. Методичні матеріали. Як формувати «Портфель екскурсовода»?	6
13	Тема 13. Методики проведення екскурсії. Як обрати об'єкти показу?	6
14	Тема 14. Розповідь під час екскурсії. Методичні прийоми викладення матеріалу.	6
15	Тема 15. Розповідь під час екскурсії. Методичні прийоми показу об'єктів.	6
Разом		90

6. Методи та засоби діагностики результатів навчання:
(вибрати необхідне чи доповнити)

- усне або письмове опитування;
- тестування;
- захист лабораторних/практичних.

7. Методи навчання (вибрати необхідне чи доповнити):

- метод проблемного навчання;
- метод практико-орієнтованого навчання;
- кейс-метод;
- метод проектного навчання;
- метод навчання через дослідження;
- метод навчальних дискусій та дебат;
- метод командної роботи, мозкового штурму.

8. Оцінювання результатів навчання.

Оцінювання знань здобувача вищої освіти відбувається за 100-бальною шкалою і переводиться в національну оцінку згідно чинного «Положення про екзамени та заліки у НУБіП України»

8.1. Розподіл балів за видами навчальної діяльності

Вид навчальної діяльності	Результати навчання	Оцінювання
Модуль 1. Підготовка екскурсій: теоретичні засади		
Практична робота 1. Аналіз історичних етапів розвитку екскурсій: порівняння українського та європейського досвіду.	ПРН 02, 03 <i>Знати:</i> ключові етапи формування екскурсійної справи в Україні та Європі. <i>Уміти:</i> порівнювати різні моделі розвитку екскурсійної практики.	8
Практична робота 2. Порівняльний аналіз специфіки проведення екскурсій у різні періоди історії України.	ПРН 02, 03, 10 <i>Знати:</i> особливості екскурсійної діяльності за різних політичних режимів. <i>Уміти:</i> аналізувати вплив історичного контексту на зміст і форму екскурсій.	8
Практична робота 3. Класифікація екскурсій за різними критеріями.	ПРН 02, 03 <i>Знати:</i> типологію екскурсій, їхні класифікаційні ознаки. <i>Уміти:</i> систематизувати екскурсії за заданими критеріями.	8
Практична робота 4. Вибір маршруту: моделювання оглядової екскурсії.	ПРН 02, 09, 10 <i>Знати:</i> принципи складання маршруту. <i>Уміти:</i> моделювати маршрут пішохідної й транспортної оглядової екскурсії.	8
Практична робота 5. Організація пішохідної екскурсії рідним містом.	ПРН 02, 09, 10 <i>Знати:</i> базові кроки організації екскурсії. <i>Уміти:</i> спланувати та презентувати маршрут з урахуванням місцевого контексту.	8
Практична робота 6. Логістика та безпека транспортної екскурсії: кейс-аналіз.	ПРН 09, 10 <i>Знати:</i> правила безпеки й організації транспортного маршруту.	8

	Уміти: виявляти потенційні ризики та пропонувати рішення.	
Практична робота 7. Майстерня ідей: розробка тематики авторської екскурсії.	ПРН 02, 09, 10 Знати: принципи вибору теми. Уміти: самостійно формулювати унікальну тему екскурсії.	6
Практична робота 8. Порівняльний аналіз тематичних екскурсій.	ПРН 02, 03, 10 Знати: різновиди тематичних екскурсій та їхні характеристики. Уміти: аналізувати й аргументовано порівнювати тематику й структуру екскурсій.	6
Самостійна робота 1		10
Модульна контрольна робота 1.		30
Всього за модулем 1		100
Модуль 2. Технологія проведення екскурсій: практичні засади		
Практична робота 9. Робота з картою: створення маршруту екскурсії.	ПРН 02, 09, 10 Знати: картографічні інструменти планування маршруту. Уміти: розробляти екскурсійний маршрут з урахуванням логіки показу.	8
Практична робота 10. Написання конспекту екскурсії Києвом.	ПРН 02, 09, 10 Знати: структуру екскурсійного тексту. Уміти: скласти конспект із чітким поділом на вступ, основну частину і завершення.	8
Практична робота 11. Аналіз джерел для екскурсії.	ПРН 02, 10 Знати: види джерел, критерії їх оцінки. Уміти: критично опрацьовувати матеріал із різних джерел.	8
Практична робота 12. Створення «портфеля екскурсовода».	ПРН 02, 09, 10 Знати: зміст і значення методичних матеріалів. Уміти: створювати набір ілюстрацій, довідок, карт тощо.	8
Практична робота 13. Об'єкти показу в екскурсії європейським містом.	ПРН 02, 03, 10 Знати: критерії добору об'єктів. Уміти: скласти перелік об'єктів показу для конкретного маршруту.	9
Практична робота 14. Практика екскурсовода: розповідь під час руху.	ПРН 02, 09, 10 Знати: техніки мовлення, вербальні й невербальні засоби. Уміти: демонструвати навички ефективної комунікації під час екскурсії.	9
Практична робота 15. Організація пішохідної екскурсії територією НУБіП України.	ПРН 02, 09, 10 Знати: особливості екскурсій по закритій або спеціалізованій території. Уміти: проводити екскурсію з урахуванням специфіки аудиторії та простору.	10
Самостійна робота 1		10
Модульна контрольна робота 1.		30
Всього за модулем 2		100

Навчальна робота	$(M1 + M2)/2 * 0,7 \leq 70$
Екзамен	30
Всього за курс	$(\text{Навчальна робота} + \text{екзамен}) \leq 100$

8.2. Шкала оцінювання знань здобувача вищої освіти

Рейтинг здобувача вищої освіти, бали	Оцінка за національною системою (екзамени/заліки)
90-100	відмінно
74-89	добре
60-73	задовільно
0-59	незадовільно

8.3. Політика оцінювання

Політика щодо дедлайнів та перескладання	Роботи, які здаються із порушенням термінів без поважних причин, оцінюються на нижчу оцінку. Перескладання модулів відбувається із дозволу лектора за наявності поважних причин (наприклад, лікарняний).
Політика щодо академічної доброчесності	Списування під час контрольних робіт та екзаменів заборонені (в т.ч. із використанням мобільних девайсів). Реферати повинні мати коректні текстові посилання на використану літературу
Політика щодо відвідування	Відвідування занять є обов'язковим. За об'єктивних причин (наприклад, хвороба, міжнародне стажування) навчання може відбуватись індивідуально (в он-лайн формі за погодженням із деканом факультету)

9. Навчально-методичне забезпечення:

Електронний навчальний курс дисципліни (на навчальному порталі НУБіП України <https://elearn.nubip.edu.ua/course/view.php?id=2790>).

Конспекти лекцій та їх презентації ((доступні на навчальному порталі НУБіП України eLearn <https://elearn.nubip.edu.ua/course/view.php?id=2790>).

10. Рекомендовані джерела інформації

Основна

1. Аксьонова Н. В. Організація екскурсійної діяльності. Харків: ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2022. 232 с.
2. Бакало Н.В. Організація екскурсійної діяльності та музеєзнавства : навч. посіб. для студентів спец. 242 «Туризм» / Н.В. Бакало. – Полтава : Нац. ун-т ім. Юрія Кондратюка, 2022. – 227 с.
3. Браславська О.В., Рожі І. Г. Краєзнавство і туризм. Навчальний посібник. Умань: ВПЦ «Візаві», 2022. 307 с.
4. Доценко А. І. Туристичне краєзнавство : навч. посібн. / А. І. Доценко. — К.: Університет «Україна», 2022. — 128 с.
5. Екскурсознавство з основами музеєзнавства: методичні вказівки для виконання практичних та самостійних робіт / укладач О. Г. Корнус. Суми : СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2020. 24 с.

6. Організаційно-екскурсійна діяльність : конспект лекцій / укладач Т. Л. Повалій. – Суми : Сумський державний університет, 2022. – 173 с.
7. Організація екскурсійної діяльності : навч. посіб. / МОН України, Уманський держ. пед. ун-т імені Павла Тичини ; уклад. Л. А. Слатвінська. – Умань : Візаві, 2022. – 205 с.
8. Паур І. В. Основи музейної справи : навч.-метод. посібник для організації самостійної роботи здобувачів вищої освіти спеціальності 023 Образотворче мистецтво, декоративне мистецтво, реставрація. Кам'янець-Подільський : Видавець Панькова А. С., 2021. 204 с.
9. Торяник В. М., Хрідочкін А. В., Джинджоян В.В. Екскурсологія : підручник. За заг. ред. доктора юридичних наук, професора, В.О. Негодченка. Дніпро : ДГУ, 2022. 370 с.
10. Чернишова Т. М. Організація екскурсійної діяльності : навч. посіб. / Т. М. Чернишова. – Житомир : Поліський нац. ун-т, 2022. – 160 с.

Допоміжна

1. Васильчук В. М. Історія організації екскурсійної діяльності в Україні / В. М. Васильчук // Вісник КНЛУ. Сер. Історія, економіка, філософія. – 2021. – №. 26. - С. 72-86
2. Ілляшенко І.О., Пукаленко Я. Тези доповідей IV Міжнар. наук.-практ. конф.-фестивалю «Нематеріальна культурна спадщина як сучасний туристичний ресурс: досвід, практики, інновації» (м. Київ, 20-21 травня 2021 р.) К.: Вид. центр КНУКіМ, 2021. 426 с. С.137-142.
3. Лисюк, Т., Терещук, О., & Білецький, Ю. (2023). ВІРТУАЛЬНІ ЕКСКУРСІЇ – ІННОВАЦІЙНИЙ НАПРЯМ У ТУРИСТИЧНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ ВОЛИНІ. *Економіка та суспільство*, (53). <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-53-44>